

30 Αυγούστου 2023

Τα θερινά σινεμά της παλιάς Θεσσαλονίκης: Η μυρωδιά από το αγιόκλημα, ο ήχος του πασατέμπο και τα φιλιά στο σελιλόιντ

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Ιστορίες της παλιάς Θεσσαλονίκης: Όταν η πόλη μετρούσε πάνω από 150 θερινούς κινηματογράφους και οι θεατές συνωστίζονταν στις ξύλινες καρέκλες για ταινίες α΄ προβολής

«Είναι κάτι νύχτες με φεγγάρι μες τα θερινά τα σινεμά νύχτες που περνούν που δε θα ξαναρθούν μ' αγιόκλημα και γιασεμιά...». Το 1978 ο Λουκιανός Κηλαηδόνης κυκλοφορεί το τραγούδι-ύμνο των θερινών κινηματογράφων με τον ομώνυμο τίτλο. Μόλις το ακούς μοιάζει σαν να σε πλημμυρίζει αυτή η μυρωδιά των λουλουδιών, σε συνδυασμό με εκείνη της μπίρας, του ποπ-κορν αλλά και του αντικουνουπικού. Και μιας και το καλοκαίρι σιγά-σιγά μας αποχαιρετά, ας πούμε ωραίες ιστορίες από τα παλιά, τότε που η πόλη αγαπούσε να συχνάζει σε ένα μέρος, το οποίο συνδυάζει την έβδομη τέχνη με τη συνάθροιση ανθρώπων σε ανοιχτό χώρο, πολύ πριν ο έγχρωμος κινηματογράφος εισέλθει στη ζωή μας.

Ήδη από το 1903 άρχισε να λειτουργεί η πρώτη μόνιμη κινηματογραφική αίθουσα στη Θεσσαλονίκη, το Θέατρο Ποικιλιών «Ολύμπια» στην παραλιακή οδό ανάμεσα στην πλατεία Ελευθερίας και το ξενοδοχείο Σπλέντιτ. Ο Νίκος Θεοδοσίου στη μελέτη του με τίτλο «Οι Κινηματογράφοι στη Θεσσαλονίκη», αναφέρει πως πρόκειται για την πρώτη κινηματογραφική αίθουσα στα Βαλκάνια -και μάλιστα με μηχανήματα προβολής που ήρθαν από την Ευρώπη-, αφού στην Κωνσταντινούπολη ο κινηματογράφος απέκτησε μόνιμη στέγη το 1907, όπως και στη Σμύρνη, ενώ στην Αθήνα το 1908. Το 1913 το «Ολύμπια» απέκτησε τη θερινή του στέγη, στήνοντας παραπλεύρως του ξενοδοχείου «Σπλέντιτ», «θερινόν αμφιθέατρον».

Έναν χρόνο νωρίτερα, το καλοκαίρι του 1912 λειτουργούν παράλληλα δύο «Πατέ». Ο χειμερινός, στην παραλιακή οδό κι ένας θερινός στην οδό Πύργων. Μάλιστα, ο θερινός «Πατέ» προσθέτει ζυθοπωλείο και ορχήστρα. Ο «κινηματογράφος της πόλεως», από τη μεριά του, για να προσελκύσει πελάτες τους θερινούς μήνες εξοπλίζει την αίθουσα με 20 ανεμιστήρες, όπως γράφει ο κ. Θεοδοσίου.

Στο βιβλίο του «Οι Κινηματογράφοι της Παλιάς Θεσσαλονίκης», ο Κώστας Τομανάς αναφέρει πως το καλοκαίρι του 1919 είχαν ήδη κάνει την εμφάνισή τους στην πόλη δυο θερινά σινεμά: Ο ΕΔΙΣΣΩΝ επί της Βασιλίσσης Όλγας 166 και το ΕΚΛΑΙΡ, επί της Αγίου Δημητρίου 162, κοντά στο σπίτι του Κεμάλ. Σε διαφήμιση στην Εφημερίδα των Βαλκανίων αναφερόταν χαρακτηριστικά πως στα διαλείμματα σερβίρονταν γκαζόζα, σινάλκο και... ούζο με μεζέ. Λίγο αργότερα, κατά τη διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας, στην πλατεία του Λευκού Πύργου στήθηκε μια υπαίθρια οθόνη, στην οποία προβάλλονταν σκηνές από τη ζωή των φαντάρων στα μέτωπα της Μικρασίας.

Ο κ. Τομανάς γράφει πως πρώτης προβολής θερινά σινεμά ήταν ο «Απόλλων» και το «Φάληρον» στην οδό Βασιλέως Γεωργίου, το «Ζάππειον» στη Λεωφόρο Στρατού, εκεί που είναι σήμερα το Περίπτερο 15 της ΔΕΘ, τα θερινά «Διονύσια» στην παραλία, δίπλα στο άλλοτε καφεζαχαροπλαστείο «Τόττης» και, στην πλατεία Αριστοτέλους, τα θερινά «Ηλύσια» που ήταν και θέατρο, το «Ρίον» και το «Ελληνίς» από τη μια πλευρά και ο «Ζευς» και ο «Ζέφυρος» από την άλλη. Από τα

πιο πρωτότυπα ήταν αυτό που έμεινε γνωστό με το όνομα «Gerusalemme». Χωρίς τα κατάρτια του ένα μεγάλο ιστιοφόρο ήταν αραγμένο κοντά στο μουράγιο, απέναντι από το παλιό καφενείο Αιγαίου. Μια φαρδιά σανίδα με κάγκελα εκατέρωθεν οδηγούσε, σύμφωνα με τον κ. Τομανά, από το μουράγιο στο κατάστρωμα, όπου είχαν τοποθετηθεί τα καθίσματα και η οθόνη, η οποία ήταν ένα μεγάλο λευκό караβόπανο, που κυμάτιζε σαν σημαία στο βραδινό αεράκι, με αποτέλεσμα οι εικόνες να μην είναι και τόσο καθαρές. «Οι ταινίες που έπαιζε το πλωτό σινεμά ήταν δευτέρας προβολής, αυτό όμως δεν ενδιέφερε και τόσο τον κόσμο, που πήγαινε εκεί για να απολαύσει τον δροσερό μπάτη πίνοντας την γκαζόζα, το σινάλκο ή τη γρανίτα του», αναφέρει ο συγγραφέας.

Το 1930 η πόλη αριθμούσε πάνω από 50 θερινά σινεμά. Οικογένειες με παιδιά με το που σουρούπωνε πήγαιναν στο αγαπημένο τους στέκι. Τα παιδάκια έτρεχαν ανέμελα στις πλατείες, ενώ οι γονείς παρακολουθούσαν τις ταινίες κι αργότερα στην έξοδο τις συζητούσαν τότε χαμηλόφωνα και τότε με ενθουσιασμό ή απογοήτευση.

Στην Κατοχή η Θεσσαλονίκη είχε πολλούς κινηματογράφους, άλλωστε αυτή ήταν η διαταγή των κατακτητών. Οι Γερμανοί άνοιξαν όλα τα σινεμά, τους άλλαξαν φυσικά ονομασία, για παράδειγμα τα «Διονύσια» μετονομάστηκαν σε Soldaten Kino, το «Πατέ» σε Germania Kino και ωθούσαν τους στρατιώτες να τα επισκέπτονται, τόσο τον χειμώνα, όσο και το καλοκαίρι.

Τη δεκαετία του 1950 πέντε θερινοί κινηματογράφοι στα ανοικτά οικόπεδα αριστερά και δεξιά της Πλατείας Αριστοτέλους άνθιζαν και γέμιζαν τέχνη όλη την περιοχή, ενώ η πλατεία αποκαλούνταν ως... το Μπροντγουέι της Θεσσαλονίκης.

Κι ύστερα ήρθε το 1960 και τα χρόνια που ακολούθησαν το σινεμά σαν ένα μαγικό τρένο επιβίβασε τους θεατές και τους πήγε ταξίδια μακρινά, τους γνώρισε νέους κόσμους, νέους πολιτισμούς, πυροδότησε συζητήσεις, άνοιξε ορίζοντες. Κι απέδειξε πως ήταν δίκαια η 7η Τέχνη, γιατί ως τέχνη δεν πρόσφερε μόνο αισθητική ικανοποίηση, αλλά ενίσχυσε τον κοινωνικό προβληματισμό.

Η Θεσσαλονίκη ευτύχησε να έχει τον Παύλο Ζάννα έναν σπουδαίο κριτικό και θεωρητικό του κινηματογράφου, που όταν ολοκλήρωσε τις σπουδές του πάνω στις πολιτικές επιστήμες στην Ελβετία, επέστρεψε στη γενέθλια πόλη και μέσω της Μακεδονικής Καλλιτεχνικής Εταιρείας «Τέχνη», μύησε το κοινό στα μυστικά του Σεγκέι Αϊζενστάιν, του Λουίς Μπουνιουέλ, του Μπρεσόν, του Φελίνι, του Τατί, του Ροσελίνι, του Κουροσάβα, του Τριφύ, αλλά και του Νίκου Κούνδουρου, του Τάκη

Κανελλόπουλου, του Μιχάλη Κακογιάννη.

Image

Έτσι η Θεσσαλονίκη με τις πολλές χειμερινές κινηματογραφικές αίθουσες ήδη από τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και τις ικανοποιητικές σε αριθμό θερινές, έγινε πρωτοπόρα στον κινηματογράφο, δημιούργησε ένα κοινό που επικροτούσε ή απέρριπτε ταινίες, πάντως γνώριζε τα μυστικά του σελιλιόντ. Και διόλου τυχαίο δεν είναι πως με πρωτοβουλία του Παύλου Ζάννα ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1960 το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, τότε ως «1η Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου», σήμερα ως Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης με διεθνή απήχηση.

Στα μέσα της δεκαετίας του '60 στη Θεσσαλονίκη λειτουργούσαν 100 κινηματογράφοι, ενώ τα θερινά σινεμά ήταν πάνω από 150, διάσπαρτα σε όλες τις γειτονιές, στην Τούμπα, στη Χαριλάου, στη Βασ. Όλγας, στην Ηλιούπολη, στον οικισμό Χιρς, στο Πανόραμα, στην Καλαμαριά, παντού. Λουλούδια στα παρτέρια, πάνινες ή ψάθινες καρέκλες συνθέταν ένα σκηνικό που ταίριαζε με την εποχή, ενώ παγωμένες γρανίτες και πασατέμπο, συνόδευαν τις ταινίες πρώτης προβολής, ελληνικές και ξένες. Ζευγαράκια που έβρισκαν ευκαιρία να ανταλλάξουν ένα φιλί στο μάγουλο μέσα στο μισοσκόταδο και οικογένειες που φορούσαν τα καλά τους ή παρέες κοριτσιών που κοκκίνιζαν στις σφιχτές αγκαλιές των πρωταγωνιστών κι ονειρεύονταν έναν σταρ του σινεμά να τις κρατά από το χέρι, ήταν το πολυπληθές κοινό.

Ο πιο γνωστός θερινός κινηματογράφος αυτής της εποχής ήταν το «Αμιράλ» στην παραλιακή Λεωφόρο Νίκης. Εκεί συνωστίζονταν η νεολαία για να απολαύσει μια ταινία άπροβολής, παρέα με την αύρα του Θερμαϊκού, ενώ ο θόρυβος από τα γύρω μπαλκόνια και το καφενείο «Αστόρια Β΄» - «Αστόρια» ήταν η παλιά ονομασία του σινεμά-, καθώς και από την παραλιακή λεωφόρο, δημιουργούσε μια ιδιαίτερη ατμόσφαιρα τις μαγικές νύχτες του καλοκαιριού.

Κάπως έτσι η Θεσσαλονίκη έχει να θυμάται κάτι όμορφες βραδιές με φεγγάρι και ταινίες, που όμως πέρασαν και κατά πως φαίνεται δεν θα ξανάρθουν, καθώς από τη δεκαετία του '70 όταν μπήκε στα σπίτια η τηλεόραση και τα μετέπειτα χρόνια τα cinema, τα θερινά σινεμά παρήκμασαν και το ένα μετά το άλλο άρχισαν να κλείνουν. Η άλλοτε αγαπημένη συνήθεια έπαψε και μόνο κάποιοι νοσταλγοί της πάνινης καρέκλας και του pop corn στη δροσιά έμειναν να γεμίζουν λιγοστές από τις θέσεις.

Image

Δύο από τα θερινά σινεμά της πόλης πάντως δεν θα χάσουν ποτέ τον χαρακτήρα τους, καθώς από το 1999 έχουν χαρακτηριστεί ως Μνημεία Νεότερου Πολιτισμού και προστατεύονται από τις σχετικές διατάξεις. Το «Άλεξ» που κλείνει φέτος 55 χρόνια (καλοκαιρινής) κινηματογραφικής ζωής με ταινίες άπροβολής στη διασταύρωση Ιασονίδου με Ολύμπου και το «Ναταλί» στη Νέα Παραλία, απέναντι από τις Ομπρέλες του Ζογγολόπουλου, που λειτουργεί συνεχώς από το 1970. Το «Ναταλί» είναι σχεδόν κάθε βράδυ γεμάτο, όπως ήταν κατάμεστο από κόσμο το βράδυ της 20ης Ιουνίου του 1978. Το κοινό παρακολουθούσε το ιταλικό γουέστερν «Ήταν ζόρικός και τον έλεγαν Κρεμμυδά» του Κάρλο Πόντι με τον Φράνκο Νέρο όταν ο φονικός σεισμός των 6,5 Ρίχτερ συντάρραξε την πόλη. Το εντυπωσιακό είναι πως μεγάλος αριθμός θεατών δεν έφυγαν, αφού ένωσαν ασφάλεια στον ανοιχτό χώρο του θερινού κινηματογράφου.

Σήμερα στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή λειτουργούν 13 θερινά σινεμά, τα περισσότερα από αυτά σε γειτονικούς δήμους. Προβάλλουν ταινίες που έγιναν επιτυχία τον περασμένο χειμώνα ή οργανώνουν ειδικά αφιερώματα σε σκηνοθέτες και θεματικές βραδιές, σε μια προσπάθεια να προσελκύσουν το κινηματογραφόφιλο κοινό. Αλλά πλέον δύσκολα βρίσκει κανείς στην πόλη «αγιόκλημα και γιασεμιά» δικαιώνοντας τον Κηλαηδόνη που το πρόβλεψε χρόνια πριν....

*Με πληροφορίες από το βιβλίο του Κώστα Τομανά, «Οι Κινηματογράφοι της Παλιάς Θεσσαλονίκης», και από τη μελέτη του Νίκου Θεοδοσίου με τίτλο «Οι Κινηματογράφοι στη Θεσσαλονίκη»

* Η εξωτερική φωτογραφία είναι από τη σελίδα Παλιές Φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης

Πηγή: voria.gr